

**ЗА РЕДАКЦІЄЮ
ВОЛОДИМИРА ГОРБУЛІНА**

**ЗОВНІШНЄ
І ВНУТРІШНЄ
СТАНОВИЩЕ
УКРАЇНИ
У 2017 РОЦІ**

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ І ВАРІАНТИ РІШЕНЬ

**ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2018**

ВСТУП

Внутрішнє і зовнішнє становище України в 2017 році визначається складною сукупністю факторів, що несуть у собі як загрози і ризики поглиблення кризових явищ, так і можливості для виходу на магістральний шлях національного розвитку.

Нинішній рік є справді переломним і визначальним у контексті одразу кількох процесів. Це, зокрема:

- боротьба проти російської агресії та зусилля щодо зміцнення обороноздатності й відновлення територіальної цілісності держави;
- розгортання і початок діяльності антикорупційної інфраструктури;
- запровадження дієвих механізмів соціальної політики держави шляхом оптимізації системи пенсійного забезпечення, започаткування медичної та освітньої реформ;
- вихід економіки країни на рейки динамічного зростання, залучення інвестицій та інновацій у вітчизняне виробництво, відкриття доступу до нових ринків, підвищення рівня зайнятості та добробуту населення;
- зміцнення авторитету України на міжнародній арені, поглиблення партнерських зв'язків з країнами ЄС і НАТО, визначення чітких орієнтирів нашої європейської та євроатлантичної інтеграції;
- подолання внутрішньополітичної нестабільності;
- зміцнення національної ідентичності, консолідація всього суспільства навколо ідеї української незалежності та готовності будувати спільне майбутнє для себе і своїх нащадків на рідній землі.

Кожен з цих процесів зіставний з цілою епохою в національній історії. Однак сьогодні Україна стоїть перед необхідністю забезпечити стрімку динаміку та гідний результат на усіх цих стратегічних напрямках одночасно. Це питання не десятиліть, а поточного політичного моменту, який

повинен дати відповідь на питання про те, куди рухається країна і коли її громадяни матимуть гідні умови життя.

На жаль, попередній період становлення української державності не дає необхідної основи для стрімкого поступу в майбутнє. Громадяни вже не перший рік живуть в епоху змін, однак вектор перетворень залишається для суспільства недостатньо виразним і переконливим.

Минулі півтора десятиріччя світ навколо України стрімко змінювався. Європейський Союз пройшов шлях від великих сподівань до великих сумнівів, від амбіційного розширення на схід до міграційної кризи і загрози розколу.

Сполучені Штати Америки навчилися жити в умовах терористичної загрози, перебудовували власний курс зовнішньої та внутрішньої політики відповідно до викликів сьогодення та логіки світових процесів.

Китай упевнено вийшов на світову арену як активний та амбітний суб'єкт, що здійснює довготривалу стратегію посилення власних позицій у процесі глобалізації та реалізації національних інтересів у різних регіонах світу.

У Російській Федерації відбулося становлення режиму В. Путіна; на тлі концентрації влади і відновлення експортного потенціалу енергетичного сектору економіки країна пройшла шлях від внутрішнього насильства проти політичних опонентів до агресивної політики імперського реваншу.

Наші найближчі сусіди – Польща, Туреччина, Грузія, країни Балтії та Центральної Європи – невпізнанно змінилися і вийшли на новий рівень внутрішньої організації та взаємодії з навколишнім світом.

За цей час Україна здійснила кілька крутих поворотів у внутрішній і зовнішній політиці, пережила не одну кризу державності та стояла перед реальною загрозою втрати власного суверенітету, але при цьому не змогла належним чином просунути на жодному напрямі щодо реалізації власних інтересів і стратегічних завдань. Під дією кризових чинників політична система країни та її основні елементи продовжують втрачати легітимність, в умовах нестабільності руйнуються стимули та можливості для економічного зростання, перманентна конфліктність знищує соціальний капітал і породжує депресивний стан суспільства.

Три роки тому в Україні до влади прийшли нові політичні сили. Це сталося на хвилі суспільного протесту проти національної зради й узурпації влади, що їх вчинили тодішні очільники держави. Найгострішими питаннями для нової влади стало очищення країни від паразитуючої олігархії і системної корупції у вищих ешелонах влади, а також протидія агресії Російської Федерації, що у важкий момент завдала підступного удару по незалежності України і зробила спробу відновити її колоніальний статус. У цих умовах зусилля державних органів і політичного керівництва були зосереджені на тому, щоб організувати опір агресору, забезпечити міжнародну підтримку, втримати ситуацію в економіці і не допустити розпаду країни.

Ці завдання нова влада виконала. Сьогодні суспільство справедливо вимагає нових кроків до національного одужання. Серед цих вимог часом

звучать радикальні заклики, а деякі політичні сили намагаються повернути ситуацію в річище гострого конфлікту і паралічу влади.

Але країна не може дозволити собі нові потрясіння і нову невизначеність державотворчого процесу. В Україні діють усі демократичні інститути, включно зі свободою слова, свободою зібрань, вільними виборами, реальною політичною конкуренцією і можливостями парламентського представлення позицій політичних сил. Далеко не всі країни можуть собі дозволити таку розкіш в умовах війни за незалежність, яка триває. Але для України свобода є базовою цінністю, тому жодні обмеження прав і свобод громадян у нашій країні є неприпустимими.

Свобода дій політиків повинна обмежуватися лише законом, здоровим глуздом і національними інтересами. Саме ці чинники й визначають завдання і пріоритети нинішнього політичного моменту. Альтернативи порозумінню й консолідації просто не існує. Влада і суспільство мають об'єднатися навколо зрозумілої і переконливої програми національного розвитку, в якій кожен суб'єкт політики матиме свою частку відповідальності, а кожен громадянин побачить інтереси свої особисті та своєї сім'ї.

Саме такою програмою національного згуртування, фундаментом політичного порозуміння в державі, скоординованої активної і цілеспрямованої праці всіх, хто зацікавлений у процвітаючій, мирній і демократичній Україні, є цьогорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. Ця Аналітична доповідь є своєрідною дорожньою картою до Послання.

Національний порядок денний містить цілу низку конкретних завдань щодо кардинальних змін в одних сферах суспільного життя та збереження і примноження позитивних тенденцій, яких уже вдалося досягти на цей момент, – в інших.

План реформ і розвитку спирається на тверезу оцінку складних реалій, в яких нині перебуває Україна, а також будується з урахуванням тих викликів і можливостей, які відкриває перед нами майбутнє.

У 2017 році в зовнішній і внутрішній політиці України зберігалися тенденції останніх трьох років, які визначали національний порядок денний:

- відновлення миру і територіальної цілісності держави;
- прискорення процесу реформування всіх сфер суспільного життя;
- усунення загроз для державного суверенітету, які є як ніколи масштабними, діють у багатьох сферах одночасно і мають складний характер.

Більшість із них зумовлені агресивною політикою Кремля.

Національна безпека залишається головним пріоритетом державної політики в найближчій перспективі.

На відміну від попередніх років, Російська Федерація у гібридній війні проти України нині змістила акценти, спрямовуючи свої зусилля не на військову перемогу та захоплення нових територій, а на повернення нашої держави до сфери свого впливу. Основний спосіб досягнення цієї мети – це дестабілізація внутрішньої ситуації в Україні та виснаження національної

економіки, використання надзвичайно потужного пропагандистського арсеналу методів знищення супротивника й введення в оману його союзників і всього світового співтовариства. У цьому контексті очевидним є те, що російські спецслужби та інші силові структури активізують свою підривну діяльність.

Водночас спостерігалось подальше погіршення ситуації у сфері міжнародної безпеки. Агресивна політика Кремля в регіоні Східної Європи, застосування методів гібридної війни проти України та інших європейських країн, її намагання, вдаючись до активних дій у світовому масштабі, конфронтувати із Заходом з метою примусити його до перегляду політики санкцій – усе це продовжує дестабілізувати глобальне безпекове середовище, значно посилює дію негативних чинників, спрямованих на руйнацію існуючої архітектури міжнародної безпеки.

Сьогодні криза міжнародної безпеки набула системного характеру. Особливо яскраво це проявляється у руйнівних процесах, що відбуваються у Близькосхідно-Чорноморському просторі, існуючі геополітичні суперечності в якому ще більше ускладнилися внаслідок анексії Криму та безпрецедентного нарощування російської військової активності в акваторії Чорного моря. Ці дії, спрямовані на формування плацдарму для поширення впливу РФ у напрямку Середземномор'я і Близького Сходу, прикриваються Москвою гаслами боротьби з тероризмом.

У цих складних умовах Європа перебуває у пошуку свого місця і власної місії в сучасному світі. На тлі консолідованої позиції європейських націй з більшості принципових питань дедалі тривожнішими стають деструктивні тенденції, пов'язані із засиллям популізму та євроскептицизму, характерні для багатьох країн регіону.

Водночас можна стверджувати, що з початку 2017 року російська політика щодо підриву гібридними засобами основ, на яких базується західний світ, втрачає свою ефективність. Усвідомлення серйозності «російської загрози», що стало наслідком послідовної агресивної антизахідної риторики Москви, показових військових кампаній в Україні та, особливо, Сирії, сприяло виробленню країнами Заходу нової політики стримування російських експансіоністських настроїв. Новий стимул для консолідації отримало НАТО, яке реалізує безпрецедентну програму посилення свого північно-східного флангу.

Результати загальних виборів у Нідерландах, підсумки голосування на президентських та парламентських виборах у Франції, гучне розслідування втручання Москви у виборчий процес у США свідчать про здатність та готовність західних демократій протистояти російським атакам. Цю тезу підтверджує і послідовна політика Заходу щодо підтримки України у конфлікті з РФ. Продовження санкцій проти РФ з боку Сполучених Штатів Америки та Євросоюзу та перспективи їх посилення, політичні заяви лідерів впливових країн світу на підтримку нашої держави, укладання конкретних угод з надання Україні практичної допомоги у боротьбі

з агресором свідчать про відданість західного світу своїм зобов'язанням та обіцянкам щодо відновлення територіальної цілісності та суверенітету України.

Перша половина 2017 року стала одним із визначальних періодів на **європейському шляху** України.

У 2016 році Україні вдалося підтвердити правильність зробленого євроінтеграційного вибору і зробити рішучі кроки в напрямі його закріплення. Зокрема, нашим підприємствам вдалося переломити «перехідну» тенденцію й перейти до зростання, як відносного, так і абсолютного, нашого експорту до країн Євросоюзу. Механізм, передбачений правилами зони вільної торгівлі з ЄС, почав працювати.

Важливим кроком стала остаточна ратифікація усіма країнами ЄС Угоди про асоціацію з Україною, підкріплена рішенням ЄС про надання Україні безвізового режиму пересування громадян. Це все створило надійну основу для подальшого просування держави в напрямку глибшої європейської інтеграції.

Безвізовий режим, довгий та важкий шлях до якого завершився у червні, дозволяє нашим громадянам вільно перетинати міждержавні кордони країн Європейського Союзу без попереднього звернення до посольства для отримання дозволу. Виконавши у повному обсязі вимоги Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС, Україна відкрила новий період розвитку відносин з Європою та підтвердила, що її курс на європейську інтеграцію залишається незворотним.

Лібералізація візового режиму для українських громадян є одним із найбільш чутливих питань європейської інтеграції, чинником, який створює відчуття їх приналежності до об'єднаної Європи та остаточного розриву із радянським минулим.

Другою важливою подією стало розблокування Нідерландами офіційного запуску Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Копітка робота української влади спільно з нідерландськими та європейськими колегами дала позитивний результат і створила умови для ліквідації небезпеки блокування імплементації цього важливого документа, створеної за умілої пропагандистської підтримки РФ.

Останній рік став визначальним і на шляху нашої держави до **Північно-атлантичного альянсу**. Йдеться передусім про внесення українським парламентом змін до низки законів щодо відновлення цілеспрямованого курсу Києва на членство в НАТО. Для досягнення цієї мети Україна ще має пройти довгий та складний шлях трансформацій і не лише досягти формальних критеріїв, необхідних для вступу в Альянс, а й зробити незворотним процес кардинального, глибинного і якісного оновлення країни.

Наші євроінтеграційні наміри мають бути підкріплені серйозними здобутками у справі реформування всіх сфер суспільного життя держави. На передній план тут виступає комплексна реформа сектору безпеки і оборони